

Itsenäistymisen iloa ja luopumisen tuskaa

ELINA LEINONEN, teksti
IRJA SAMOIL, kuvat

Millaista on elämä syvän väsymyksen sumuverhossa, kun äidin osana on tehdä hoitotyötä vuorotta niin arkena kuin pyhänä? Millaista on yksinhuoltajan ja yksityisyrittäjän arki vaikeasti monivammaisen pojan hoitajana? Entä miten jaksaa kahden pienen lapsen äiti, jonka haastavasti käyttäytyvä murrosikäinen tytär hallitsee koko perheen elämää vaatien äidin kaiken ajan ja huomion itselleen?

Kainuulaiset **Tarja Punju, Ritva Nevalainen** ja **Sirpa Kortelainen** ovat äiteinä edellä mainitun kokeneet. Yhteistä heille on kokemus kehitysvammaisen lapsensa hoitamisesta, josta he kaikki ovat jossain elämänsä vaiheessa joutuneet selviytymään lähes yksin.

Yhteistä äideille on myös kokemus lapsensa aikuistumisesta, itsenäistymisestä ja muutosta pois lapsuudenkodista. Aikuistuneet nuoret, **Paula Punju, Petteri Nevalainen** ja **Riikka Huurainen**, muuttivat viime keväänä Kaajanin Kesäheinän palvelukotiin.

Tyhjä pesä

– Meidän perheellemme Kesäheinän palvelukoti oli kuin lottovoitto. Se tuli kreivin aikaan, sillä omat voimavarani alkoivat olla todella vähissä, kertoo Tarja Punju, jonka elämä oli vuosia kulkenut hoitotyöstä ”hoitotyöhön”. Uupumus alkoi käydä ylivoimaiseksi.

– Jälkeenpäin olen ihmetellyt, miten olen jaksanut hoitaa Riikan ja pienet lapset sekä tehdä vuorotyötä. Voimat loppuivatkin siinä vaiheessa, kun Riikan muuttoa suunniteltiin, kuvaillee puolestaan Sirpa Kortelainen. Väsymyksen suurimpana syynä oli, että tytär tuntui hallitsevan koko perheen elämää ja vaativan mustasukkaisesti äidin kokonaan itselleen.

Asumisvalmennus valmisti elämänmuutokseen

Äitien jakama kokemus on, että kehitysvammaisen lapsi on ollut paljolti perheen keskipiste ja äidin tekemisten kohde. Kehitysvammaisen nuoren muutto lapsuudenkodista on siten ollut äidin ja koko perheen elämän mullistava muutos, josta on seurannut ”tyhjän pesän” tuntemuksia.

– Oma elämä on nyt vallan haussa, pohdiskelee Tarja Punju. Hän on elänyt kouriintuntuvasti todeksi sanonnan ”tyhjästä pesästä”, sillä lähes samanaikaisesti tyttären kanssa muutti kotoa pois aikuisikään ehtinyt veli.

– Muuttaessaan palvelukotiin Paula jätti taakseen oikeammin kaksi tyhjää pesää: Aina auttamaan valmis äitini, Paulan mummo, tunsin myös tykönäen pesänsä tyhyyden ja oman tarpeettomuutensa.

Oman elämän oikeutus

– Petterin muutto lapsuudenkodista ja sen suunnitteleminen herättivät minussa hyvin ristiriitaisia tuntemuksia, jotka olivat aivan erilaisia kuin hänen veljensä muuttaessa muutamaa vuotta aiemmin, kuvailee Ritva Nevalainen.

Kehitysvammaisen nuoren itsenäistyminen ja asumisvalmennuksen aloittaminen herättivät kaikissa äideissä voimakkaita tunteita, jotka oli työstettävä omassa mielessä asumisvalmennuksen kuluessa. Oman elämän oikeutusta oli pohdittava ja luopumisen kipeät tunnot käytävä läpi. Liki kaksi vuotta kestänyt asumisvalmennus antoi aikalisää omien tunteiden ja ajatusten selvittämiseksi.

– Olen itse ollut lapseni itsenäistymisen suurin este. Mielessäni olen ai-

na siirtänyt ajatusta itsenäistymisestä tuonemmaksi. Ymmärsin vähitellen, että Paulalla on oikeus omaan elämään yhtä lailla kuin minulla itselläni. Tänä päivänä olen onnellinen Paulan puolesta, sillä nyt näen onnellisen tytön. Tiedän luopuneeni perushoidosta, en lapsestani, kiteyttää Tarja Punju tuntojaan.

Tuleeko lapseni nähdä, kuulluksi ja ymmärretyksi?

– Eniten epäilin, tuleeko lapseni nähdä, kuulluksi ja ymmärretyksi omana itsenään, hän kun ei kykene ilmaisemaan itseään sanoin. Uskoin, että minä se osaan parhaiten lapseni hoitaa, vaikka voimavarani riittivät vain perushoittoon, kertoo Tarja Punju pohdineensa.

– Sitä vain uskoi olevansa korvaamaton, kun omaan lomanviettoonkin yrittäjänä ja yksinhuoltajana tarvittiin tusina tuuraajia, nauraa Ritva Nevalainen.

– Erityisesti tunsin huolta Petterin hauraista luista ja siitä, osaavatko työntekijät ottaa huomioon nostamiselle aiheutuvat erityisvaatimukset. Olin huolissani myös toisten asukkaiden suhtautumisesta sekä siitä, tunteeko Petteri itsensä yksinäiseksi ja osaako hän osallistua yhteiseen toimintaan.

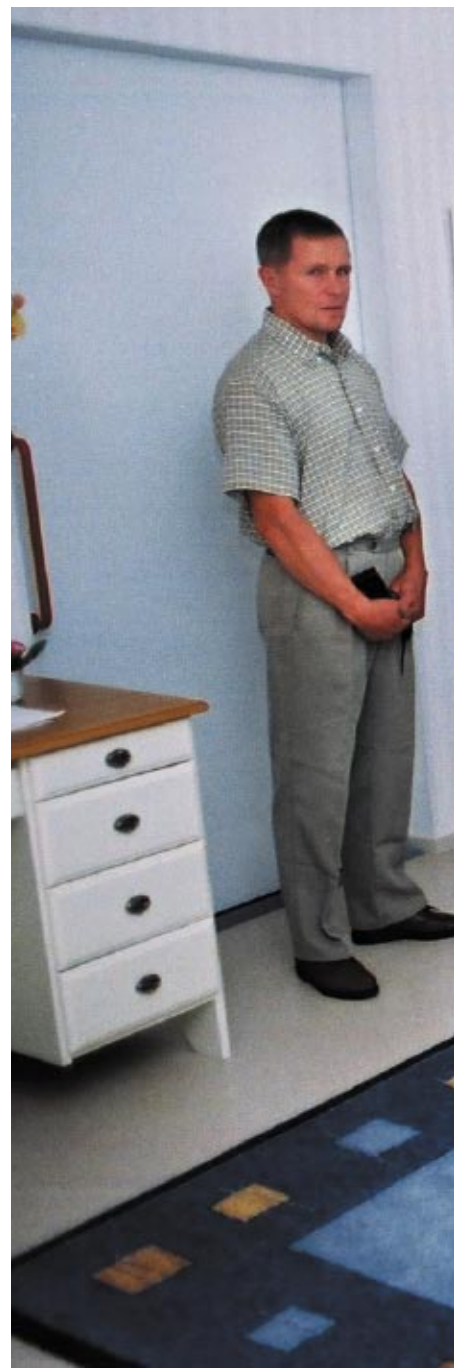
Pelon, epävarmuuden ja epäilyksen tuntemukset olivat äideille niin ikään yhteisiä. Muutamille asumisvalmennuksessa mukana olleille iäkkäille vanhemmille luopumisen tuska kävi viime hetkellä ylivoimaiseksi, eikä heillä ollutkaan valmiutta lapsestaan luopumiseen. Kaksi perheistä luovutti, kun oli aika valita tapetit omaan kotiin.

– Epävarmuus iski sitä lujemmin, mitä lähemmäksi muuttopäivä tuli. Tunnekuohuissa ei järjellä ja sydämellä ollut mitään tekemistä keskenään, toteaa Sirpa Kortelainen.

Äidit kuin yhtä perhettä

Asumisvalmennuksen alusta lähtien vanhemmat ovat kokoontuneet säännöllisesti. Yhteys ja ymmärtämys vanhempien kesken ovat auttaneet vaikeiden vaiheiden yli, nuorten sopeutuminen uuteen kotiin kun on vaatinut voimavaroja niin vanhemmilta, työntekijöiltä kuin muuttajilta itseltäänkin. Äidit ovat yhtä mieltä siitä, että itsenäistyminen ja kotiutumisen ovat olleet nuorille rankkoja vaiheita.

– Vanhempien tapaamisissa käytiin avointa ja rehellistä keskustelua ja uskaltauduttiin puhumaan kaikkein ki-

peimmistäkin tunnoista. Oltiin kuin yhtä perhettä – ystävyysuhteita solmittiin ja syntyi lämmin toinen toisestaan välittämisen ilmapiiri, muistelee Ritva Nevalainen.

– Varmistui usko siihen, että olen oikealla tiellä, toteaa Tarja Punju. Myös hänelle antoisimpia olivat toisten äitien kanssa käydyt keskustelut, joiden myötä oppi näkemään asioita eri näkökulmista ja ymmärsi, ettei ollut vaikeuksineen yksin.

– Oman elämäni löytämiselle oli hyvä alku, kun tiesin, että Paulalla oli Kesäheinässä hyvä olla. Paulan elämä on virikkeellisempää kuin ennen; on ystäviä ja yhteisiä retkiä. Itse olen alkanut pikku hiljaa käydä kirjastossa, lenkillä ja hiihtämässä, jopa elokuvissa.

– Tänä päivänä voin rauhassa pitää sylissä pikkuveljiä, Anttia ja Lauria. Voin imuroida keskeytyksettä ja ottaa vaikka pienet unet töiden jälkeen. Olen myös aloittanut opiskelun, kuvaillee Sirpa Kortelainen elämänsä pieniä yllätyksiä.

– Ikävä on vähitellen vaihtunut hyvänolon tunteeseen. Päällimmäisenä on onnellisuus.

Tunteet leiskuvat ja mieli mylertää. Oman elämän aloittaminen on iso elämänmuutos.

Uusi matto ja uuden uutukainen koti. Paula Punjun läheiset vierailulla kodinsiunaukspäivänä.

Pitkä tie "ommaan kottiin"

Kainuulaiset nuoret muuttivat Kesäheinän palvelukotiin

ELINA LEINONEN

Paula Punju, Petteri Nevalainen ja Riikka Huurinainen muuttivat keväällä 2003 kahdeksan muun kainuulaisen nuoren tavoin Kajaanin Kesäheinän palvelukotiin. Takanaan heillä ja heidän läheisillään oli liki kahden vuoden asumisvalmennusaika. Valokuvaaja Irja Samoil seurasi vuoden verran nuorten muuttajien asumisvalmennusta ja elämänmuutokseen valmistautumista.

Valokuvaaja **Irja Samoilin** kuvat koottiin "Omman kottiin" -näyttelyksi, joka oli helmikuun ajan esillä

Kainuun maakuntakirjastossa. Näyttelyssä tarkasteltiin ilmeikkäin ja elämänmakuisin valokuvin kolmen nuoren itsenäistymistä ja muuttoa lapsuudenkodistaan.

Kodiksi Kesäheinän palvelukoti

Kajaanin Kesäheinän palvelukoti on Kehitysvammaisten Palvelusäätiön yhdeksäs koti. Kesäheinä tarjoaa oman kodin yhdelletoista arjessaan paljon apua tarvitsevalle kehitysvammaiselle nuorelle ja yhden tilapäisasunnon lapsuudenkodissaan asuville itsenäistymistä ja omaishoitajien lomaa varten.

Kajaanin Kesäheinän palvelukotiin muuttavien nuorten ja heidän läheistensä asumisvalmennus aloitettiin keväällä 2001, ja asukkaat muuttivat uuteen kotiinsa huhtikuussa 2003.

Tavoitteena pehmeä muutto

Pehmeä muutto -asumisvalmennus kuuluu kiinteänä osana Kehitysvammaisten Palvelusäätiön palvelukotiohjelmiaan. Asumisvalmennusta toteutetaan kulloinkin rakenteilla olevan uuden palvelukodin ympäristössä.

Tavoitteena on auttaa kehitysvammaista muuttajaa ja hänen läheisiään sopeutumaan elämänmuutokseen, tarjota heille tukea uudessa elämäntilanteessa sekä ottaa heidät mukaan tulevan kodin suunnitteluun.

Asumisvalmennuksessa ovat mukana sekä tuleva muuttaja että hänen lähiyhteisönsä, niin vanhemmat ja sisarukset kuin muutkin muuttajalle tärkeät ihmiset. Asumisvalmennus on ollut Palvelusäätiön keskeisiä kehittämiskohteita palvelukotien esikoisen, Menninkäisen, perustamisesta lähtien, ja nykyisessä muodossaan

Paitavalinta. Petteri ja hänen äitinsä Ritva Nevalainen muuttopäivän puuhissa.

se kestää lähes kaksi vuotta. Tärkeimpiä tavoitteita tuona aikana ovat tutustuminen ja turvallisuudentunteen luominen puolin ja toisin.